

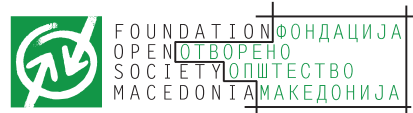
ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА СОСТОЈБАТА СО

ГОВОРОТ НА ОМПРАЗА

НА ЛОКАЛНО НИВО ВО ГРАДОВИТЕ:
ТЕТОВО, БИТОЛА И ШТИП ЗА 2021 ГОДИНА

СКОПЈЕ,
ДЕКЕМВРИ 2021

Годишен извештај за состојбата со говорот на омраза на локално ниво во градовите: Тетово, Битола и Штип за 2021 година

Издавач: Хелсиншки комитет за човекови права, претставуван од Проф д-р Неда Здравева

Уредничка: Уранија Пировска

Автори: Славица Анастасовска, Оливер Митов

Лектура: Наташа Пешевска

Графички дизајн и печатење: Масива Дооел Скопје

Место: Скопје

Година на изданието: 2021

Тираж: 50 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

316.625:316.647.5(497.7-21)"2021"(047)

АНАСТАСОВСКА, Славица

Годишен извештај за состојбата со говорот на омраза на локално ниво во градовите: Тетово, Битола и Штип за 2021 година / [автори Славица Анастасовска, Оливер Митов]. - Скопје : Хелсиншки комитет за човекови права, 2021. - 34 стр. : илустр. ; 22 см

ISBN 978-608-4977-03-2

1. Митов, Оливер [автор]

а) Говор на омраза -- Локална заедница -- Македонија -- 2021 -- Извештаи

COBISS.MK-ID 55877893

Проектот е финансиран од Фондацијата Отворено општество – Македонија.
Содржината е единствена одговорност на авторите и на грантистот, и на ниту еден начин не може да се смета дека ги изразува гледиштата и ставовите на Фондацијата Отворено општество – Македонија.

СОДРЖИНА

Предговор	1
За извештајот	2
ПРВ ДЕЛ	
Состојба со говорот на омраза за 2021 год. за градовите:	
Тетово, Битола и Штип	3
Забележани случаи на говорот на омраза во градот Тетово	4
Забележани случаи на говорот на омраза во градот Битола	8
Забележани случаи на говорот на омраза во градот Штип	12
Заклучоци	16
Препораки	17
ВТОР ДЕЛ	
Интернет-малтретирање	18
Наоди од истражувањето	19
Заклучоци	27
Препораки	28
ТРЕТ ДЕЛ	
Говор на омраза помеѓу навивачките групи	29
Наоди од спроведената фокус група	30
Заклучоци	33
Препораки	34

ПРЕДГОВОР

Годишниот извештај за состојбата на говорот на омраза на локално ниво во градовите: Тетово, Битола и Штип за 2021 година претставува финална анализа за состојбата на говорот на омраза подготвена во рамките на проектот „Заедничка акција против говорот на омраза“.¹ Проектот се однесува на следење на говорот на омраза во три локални заедници во Македонија и тоа: Тетово, Битола и Штип. Овој извештај се заснова на осуммесечен мониторинг на говорот на омраза на социјалните мрежи, следење и анализа на активностите на спортските навивачки групи, младинските движења и асоцијации, настаните од јавен карактер во општините, испишувањето графити, културни настани и сл. Во извештајот е даден посебен фокус на интернет-малтретирање преку презентација на наодите кои ги детектираат состојбите на локално ниво за овој феномен во трите града. Притоа се анализирани заклучоци и дадени препораки за системско препознавање, утврдување и решавање на проблемите кои предизвикуваат насилство, нетолеранција, нетрпеливост. Во извештајот, исто така, е издвоен посебен дел во кој е даден осврт на говорот на омраза помеѓу навивачките групи на локално ниво во трите града и во него се презентирани наоди, заклучоци и препораки.

Во рамките на проектните активности, проектниот тим во соработка со локалните младински јадра лоцираше јавни површини со графити со говор на омраза и ги отстрани на тој начин што врз нив се испишани пораки за љубов, толеранција и разбирање.

Во рамките на Проектот беше подготвена и спроведена мини онлајн кампања за зголемување на свеста и сензибилизација на општата јавност со главен фокус на младите за проблемот со говорот на омраза и предрасудите.

---

¹ Проектот е поддржан и финансиран од страна на „Фондацијата отворено општество Македонија“ во рамки на концептот „Партнерства во заедниците за унапредување на локалната демократија“.

ЗА ИЗВЕШТАЈОТ

Хелсиншкиот комитет за човекови права втора година по ред го спроведува мониторингот на говорот на омраза во градовите: Битола, Штип и Тетово. Годишниот извештај за состојбата на говорот на омраза на локално ниво во градовите: Битола, Штип и Тетово за 2021 година е втор ваков извештај по ред², притоа во еден континуитет од две години компаративно ја дава состојбата со говорот на омраза во трите локални заедници. Извештајот има за цел објективно да ги презентира и документира случаите на говор на омраза идентификувани и забележани од страна на локалните набљудувачи³.

Извештајот е структуриран во три главни тематски целини. Во првиот дел, извештајот содржи опис на случаите на говор на омраза во трите идентификувани локални заедници. Понатаму се анализираат забележаните и документираните случаи на говор на омраза за секој град посебно и компаративно се анализираат податоците од претходната година. Анализирани се заклучоци и се дадени препораки.

Вториот дел од Извештајот за првпат во Македонија ја обработува темата на интернет-малтретирањето помеѓу младите средношколци во трите градови. Интернет-малтретирањето во основа е форма на малтретирање и заплашување со користење на електронски средства или малтретирање преку интернет. Интернет-малтретирањето станува зачестена појава кај тинејџерите бидејќи достапноста на дигиталните алатки и технологија напредува многу⁴. Во рамките на проектните активности беше спроведено истражување во трите града преку анонимен онлајн прашалник на кој одговорија најмалку 100 средношколци од секој град. Во овој дел од Извештајот се анализира зачестеноста на интернет-малтретирањето, облиците на заплашување, последиците по психофизичкото здравје и сл. Покрај заклучоците од ова истражување во извештајот се дадени препораки во насока да се дојде до состојба која нема да предизвикува таква агресија на социјалните мрежи.

Третиот дел од Извештајот е посветен на детектираните состојби со говорот на омраза кај членовите на спортските навивачки групи во трите града. Во рамките на проектните активности беше планирано да се спроведат три фокус-групи со навивачки групи од Битола, Штип и Тетово⁵. Со претходно подготвената методолошка рамка за спроведување на фокус-групите беа добиени сознанија од членовите на спортските навивачки групи. Како и во претходните два дела во Извештајот така и во овој дел од него се анализирани заклучоци и се дадени препораки.

---

² <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2021/02/godishen-izveshta%D1%98-za-monitoring-na-govor-na-omraza-na-lokalno-nivo-2020.pdf>

³ Во секој град беше ангажиран по еден локален набљудувач.

⁴ <https://en.wikipedia.org/wiki/Cyberbullying>

⁵ Фокус групите со навивачките групи од Битола и Штип не се одржани поради одбивање на навивачките групи на секаков вид на соработка и комуникација со проектниот тим.

ПРВ ДЕЛ

Состојба со говорот на омраза за 2021 година за градовите: Тетово, Битола и Штип

Овој дел од извештајот е посветен на состојбата со говорот на омраза на локално ниво. Притоа се анализирани сите документираните случаи на говор на омраза во градовите: Тетово, Битола и Штип во 2021 година, во период од месец јануари, па заклучно со месец август 2021 година. Присутноста на говорот на омраза во овие три локални средини и понатаму го поткопува чувството на сигурност, со што постојано е присутна потребата за пронаоѓање ефикасен пристап за решавање на говорот на омраза како на локално, така и на национално ниво. При документирање и анализа на сите пријавени случаи на говор на омраза во трите града беше внимателно анализирано правото и значењето на слободата на изразување, толеранција и почитување на еднаквоста и достоинството, во насока да се идентификуваат сите вистински случаи на говор на омраза во јавниот дискурс, било тоа да се случаи на говор на омраза забележани онлајн или на јавни настани, спортски натпревари или пак говор на омраза искажан во форма на графити и цртежи.

Доминантни видови на говор на омраза во овие три града и понатаму остануваат говорот на омраза врз основа на етничка припадност, говорот на омраза врз основа на политичка припадност и говорот на омраза кон припадниците на ЛГБТИ+ заедницата. Одржувањето на „Парадата на гордоста“ во Скопје, во месец јуни, во овие три локални средини, иако директно не беа поврзани со одржувањето на овој настан, предизвика говор на омраза врз основа на сексуалната ориентација и родовиот идентитет. Јавните површини и понатаму се испишуваат со графити и цртежи со навредлива содржина кои предизвикуваат нетрпеливост, непочитување и омраза.

Од страна на проектниот тим, во согласност со претходно утврдената методологија, беа набљудувани и репортирани локални настани, јавни површини, онлајн просторот, објави од локални портали, телевизии и сл., локални профили од социјалните мрежи⁶ и групи кои објавуваат содржани поврзани со локален контекст.

Извештајот за состојбата со говорот на омраза на локално ниво во градовите: Тетово, Штип и Битола покрај тоа што дава статистики на забележаните случаи на говор на омраза за 2021 година, дава еден сублимат на севкупниот јавен дискурс поврзан со економските, општествените и политичките случувања токму во тој негативен контекст низ призмата на омразата која постои помеѓу граѓаните.

---

⁶ Фејсбук, Твитер, Инстаграм, Јутјуб и др.

ЗАБЕЛЕЖАНИ СЛУЧАИ НА ГОВОРОТ НА ОМРАЗА ВО ГРАДОТ ТЕТОВО

Во Тетово во периодот од јануари 2021 до август 2021 година се забележани и документирани вкупно 52 случаи на говор на омраза, наспроти 40 случаи на говор на омраза забележани во 2020 година за истиот период. Триесет од вкупно педесет и два случаи се случаи на говор на омраза врз основа на етничка припадност, од кои дури 25 случаи се говор на омраза насочени кон Македонци, а останатите 5 случаи на говор на омраза насочен кон Албанци. Во 2021 година се забележани вкупно 13 случаи на говор на омраза врз основа на религиска/верска основа кои исклучиво се насочени кон немуслиманите. Индикативна е верската нетрпеливост и омраза кон сè она што немуслиманско. Во сите овие случаи на говор на омраза врз основа на верска/припадност се омаловажувани и навредувани христијаните и останатите кои не се муслимани нарекувајќи ги со погрдни и навредливи зборови. Врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет биле забележани и регистрирани вкупно 9 случаи, овие случаи се забележани за време на одржувањето на „Парада на гордоста“ во месец јуни во Скопје. Овие случаи на говор на омраза насочени директно кон припадниците на ЛГБТИ+ заедницата се трети по застапеност во јавниот дискурс во Тетово. Во 2021 година се забележани значително помал број на исцртувања на јавните површини во форма на графити или навредливи пораки кои содржат говор на омраза. Имено, наспроти забележаните 7 случаи на говор на омраза преку исцртување на цртежи и графити на објекти и јавни површини во градското подрачје во 2020 година, во 2021 година е забележан само еден графит. Единствениот забележан графит содржи говор на омраза врз основа на етничка припадност. Скоро сите случаи на говор на омраза се забележани на социјалните мрежи или вкупно 51 случај. Тие претставуваат објави или коментари од локален контекст, додека само еден единствен случај е забележан на јавна површина во форма на исцртан графит.

Споредено со 2020 година и во 2021 година во Тетово доминантен и понатаму останува говорот врз основа на етничка/национална припадност, со значително поголема зачестеност на говорот на омраза кон Македонците. Загрижувачка е нетрпеливоста, неприфаќањето и омразата врз основа на религиска и верска припадност кон немуслиманите. Сите 13 случаи кои беа забележани на интернет просторот се однесуваа на говор на омраза кон христијаните или останатите религиски групи кои не се муслимани. Фејсбук и Твитер се најзастапени социјални мрежи каде се шири говорот на омраза.

Сите случаи на говор на омраза насочен кон припадниците на ЛГБТИ+ заедницата во Тетово беа регистрирани во месец јуни непосредно за време на одржувањето на втората „Парада на гордоста“ во Скопје. Овој вид на говор на омраза во Тетово е присутен независно од етничкиот контекст. Во 2021 година не беше забележани ниту

еден случај на говор на омраза врз основа на политичка припадност, наспроти 2020 година во која беа забележани 3 случаи во Тетово.

Во прилог се дадени неколку прикази како примери на најчестите облици на говор на омраза во градот Тетово.

Приказ 1

На ден 10.6.2021 година на фејсбук-профилот на интернет-порталот „Tetova News“ била објавена вест поврзана со пожарот кој се случил во Ерусалим. Во коментарите на оваа вест е содржан говор на омраза врз основа на религиска припадност, ксенофобија и антисемитизам.

*ЗОШТО ВАМ ВИ Е ЖАЛ, КОГА СЕКОГАШ СЕ
ЗБОРУВАШЕ ПРОТИВ МУСЛИМАНИТЕ, СЕГА
УШТЕ КАКВА ТЕМА ЌЕ ИЗВАДИТЕ ДА ЧИТАМЕ.*

*ДАЈ БОЖЕ ДА ИЗГОРАТ СИТЕ, И РААТ ДА СИ
ОДИМЕ ДОМА. ПОИНАКУ НЕ МОЖЕМЕ ДА СИ
ОДИМЕ ХА ХА ХА.*

ДАЈ БОЖЕ СИТЕ ДА ИЗГОРАТ.

*КАЗНАТА ОД АЛАХ Е СТРОГА ЗА ДА ЈА
НАПРАВИШ НЕКОМУ, АЛАХ ТИ ВРАЌА, АЛАХ
КАСНИ НО НЕ ЗАБОРАВА. АМИН ГОСПОДЕ.*

Приказ 2

На 24.6.2021 година на фејсбук-страницата на интернет-порталот „Тетово Денес“ била објавена вест поврзана со одржувањето на овогодинешната „Парада на гордоста“. Оваа објава предизвикала бура од негативни коментари и говор на омраза врз основа на сексуална ориентација.

Приказ 3

Во текот на месец мај, на влезот во градот Тетово, на главната сообраќајна приклучница, на еден од бетонските ѕидови е забележан натпис со содржина: „Смрт за Каури“. Овој натпис претставува експлицитен говор на омраза врз основа на етничка, национална и религиозна основа.

ЗАБЕЛЕЖАНИ СЛУЧАИ НА ГОВОР НА ОМРАЗА ВО ГРАДОТ БИТОЛА

Во периодот од јануари 2021 до август 2021 година во Битола се забележани 46 случаи на говор на омраза, наспроти 55 случаи на говор на омраза забележани за истиот тој период на мониторинг во 2020 година⁷. Сите случаи на говор на омраза се забележани на социјалните мрежи Фејсбук, Твитер и Тик-ток, додека случаи со исцртување на графити и цртежи на јавните површини во градот нема. Најголем број од забележаните случаи на говор на омраза се насочени кон ЛГБТИ+ заедницата и тоа вкупно 25 случаи (наспроти 8 случаи од претходната 2020 година), што претставува повеќе од половина во вкупниот број на случаи на говор на омраза во 2021 година или 54%. Битола „изобилува“ со различни случаи на говор на омраза. Забележан е еден случај на говор на омраза врз основа на социјално потекло, забележан е еден случај на сексизам, два случаи на ксенофобија, понатаму се забележани 7 случаи на говор на омраза врз основа на политичка припадност изразена преку омраза на политички неистомисленици и еден случај на говор на омраза врз основа на здравствена состојба поврзана со пандемијата со ковид-19. Во 2021 година во Битола се забележани 4 случаи на говор на омраза врз основа на етничка припадност наспроти 36 случаи забележани во претходната 2020 година.

Констатацијата од претходната 2020 година⁸ дека во Битола Ромите се најмаргинализирана заедница и дека го трпат најинтензивниот говор на омраза⁹ во секојдневната комуникација на социјалните мрежи, се потврдува и во овој извештај, каде што од вкупно 4 регистрирани случаи на говор на омраза врз основа на етничка припадност, три се говор на омраза кои се директно и експлицитно упатени кон Ромите. Индикативно е однесувањето на битолската јавност во однос на прашањето за заштита на правата на Ромите кои живеат во градот. Ако претходната 2020 година случајот со претепаните Роми¹⁰ се обиде да се сокрие и згора на тоа Ромите беа осудувани како штетни за општеството, запрепастувачки е големиот број на граѓани кои протестираат против осудата на полицаецот кој ги претепа Ромите минатиот септември 2020 година¹¹. ЛГБТИ+ заедницата во текот на целата година, а особено во периодот на одржувањето на „Парадата на гордоста“ на локално ниво во Битола се соочи со секојдневни напади и омаловажувања, изразувајќи интензивен говор на омраза на јавниот интернет простор. Коментарите на социјалните мрежи Фејсбук и Твитер скоро секогаш повикуваат на

---

⁷ <https://mhc.org.mk/reports/godishen-izveshta%d1%98-od-monitoring-na-govor-na-omraza-na-lokalno-nivo-vo-gradovite-tetovo-bitola-i-shtip-2020/>

⁸ idem

⁹ Извор веб платформа www.govornaomraza.mk

¹⁰ [tps://www.slobodenpecat.mk/pretepanite-romi-od-bitolskata-policzija-svedochea-vo-zhivo-ne-maltretiraa-kako-stoka-ne-tepaa-i-drzhea-vo-stanicza-do-5-sabajle-video/](https://www.slobodenpecat.mk/pretepanite-romi-od-bitolskata-policzija-svedochea-vo-zhivo-ne-maltretiraa-kako-stoka-ne-tepaa-i-drzhea-vo-stanicza-do-5-sabajle-video/)

¹¹ https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=320522839520086

физичко насилство, омаловажување, деградирање на човечкото достоинство на овие луѓе, укажувајќи на едно целосно исклучување и неприфаќање.

Во прилог се дадени неколку прикази како примери на најчестите облици на говор на омраза во градот Битола.

Приказ 1

На 9.8.2021 година на фејсбук - групата „Битолски проблеми“ биле споделени фотографии од село Дихово, на кои се гледа истурено ѓубре и смет. Коментарите во врска со оваа објава се во насока на обвинување на Ромите и ромското население за виновници, преставувајќи ги за штетни за општеството, а на тој начин ширејќи говор на омраза.

Приказ 2

На 28.6.2021 година по повод одржувањето на „Парадата на гордоста“ во Скопје, во Битола била одржана контра-парада на вистинската „Парада на гордоста“. Ова вест била објавена на фејсбук-страницата на интернет-порталот „Точка“. Коментарите на оваа објава содржат хомофобичен и трансфобичен говор, како и застапување на фашизоидни идеи.

Tocka
3 d · 🌐

Вчеравечер во Битола се одржа „Вистинска парада на гордоста“, на која учесниците самоиницијативно се организирале преку социјал... See more

ТОСКА.COM.MK
Контра парада во Битола под името „Вистинска парада на гордоста“: „Да се зачув...

and 1.3k others · 92 comments · 24 shares

👤 [redacted] Vistinski grad-vistinska parada pederski grad-pederska parada 😊😊😊
3 d Like Reply 23 🍌

👤 [redacted] БРАВО, ТОА СЕ ВИСТИНСКИТЕ ВРЕДНОСТИ ЗА ГОРДОСТ-ФАМИЛИЈА, ДЕЦА, ЛУБОВ
3 d Like Reply 3 🍌

👤 [redacted] ovaa e fasizoidam. ovie ne gi priznavale sklonostite na одредени gragani koi neli gospod takvi gi daryl, isto kako sto hitler ne gi racunase za luge na evreite ili deka se lige odvtorai treta kategorija za slovenskite narodi, romite ... priznavanjeto na vrozenite sklonosti na одредени gragani ne e politika tuku civilizaciska vrednost... moe mislenje
3 d Like Reply 6 🍌

👤 [redacted] View 1 more reply...

👤 [redacted] Вистинскиот народ ја промовира вистинската парада на Гордоста 🍌🍌

and 1.3k others >

View 1 more reply...

👤 [redacted] Вистинскиот народ ја промовира вистинската парада на Гордоста 🍌🍌. А претседателот на државата вее знамето на виножитото.... која беда... а кој знае мош па и децата си ги спрема да му бидат горди мош сака син му, да му донесе дома ЗЕТ
2 d Like Reply 3 🍌

👤 [redacted] ajttt mos uba

View 2 more replies...

👤 [redacted] Respekt za bitolčani 🍌

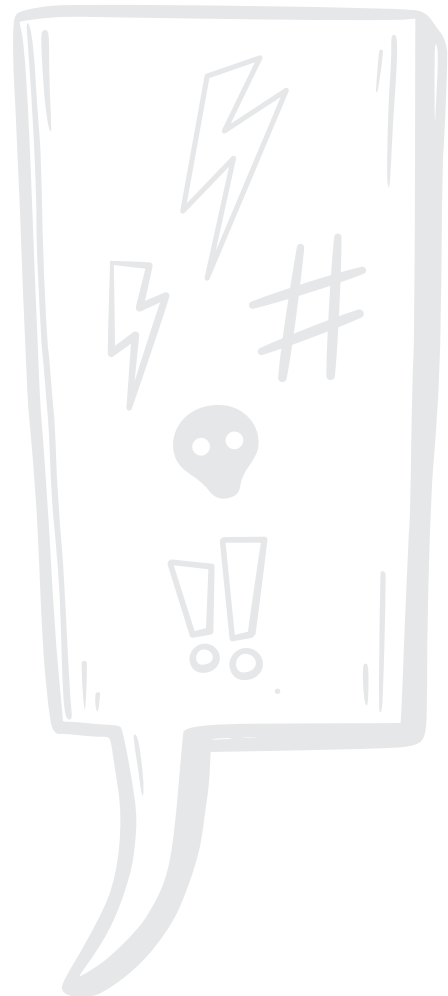
👤 [redacted] 🍌🍌🍌
2 d Like Reply 1 🍌

👤 [redacted] Bravo Bitolcani 🍌
3 d Like Reply 12 🍌

Приказ 3

На денот на одржувањето на „Парадата на гордоста“ во Скопје на ден 26.6.2021 година, поради зголемената видливост на ЛГБТИ заедницата, на социјалната мрежа Инстаграм од страна на приватен корисник од Битола била објавена порака со вознемирувачка содржина и поттикнува дискриминација.

ГОВОР НА ОМРАЗА

ЗАБЕЛЕЖАНИ СЛУЧАИ НА ГОВОР НА ОМРАЗА ВО ГРАДОТ ШТИП

Во 2021 година во Штип се забележани двапати поголем број случаи на говор на омраза и тоа вкупно 88 случаи наспроти 36 случаи на говор на омраза забележан во 2020 година. Сите случаи на говор на омраза се забележани на социјалните мрежи и преставуваат објави или коментари за случувања поврзани со локален или национален контекст на случувања. Не се забележани графити. Во периодот на набљудување почнувајќи од јануари па до август 2021 година не се забележани графити или цртежи на јавни површини кои пренесуваат порака на говор на омраза. Од сите забележани случаи на говор на омраза е најзастапен говорот на омраза насочен кон ЛГБТИ+ заедницата и говорот на омраза врз основа на етничка припадност насочен кон Албанците, Ромите и Власите. На трето место по застапеност е говорот на омраза врз основа на политичка припадност.

Во Штип се забележани вкупно 67 случаи на говор на омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Говорот на омраза насочен кон ЛГБТИ+ заедница е најзастапен во градот Штип со дури 76% од вкупниот број на случаи. Претходната 2020 година биле забележани само 6 случаи на говор на омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Со сигурност може да се заклучи дека одржувањето на „Парадата на гордоста“ во месец јуни претставува причина за толкавата зачестеност на говорот на омраза. Во месец мај се забележани 13 случаи, во месец јуни 37 случаи и во месец август 15 случаи на говор на омраза кон ЛГБТИ+ заедницата.

Нетрпеливоста и неприфаќањето на различностите врз основа на сексуалната ориентација и родовиот идентитет го засили и дискриминаторски говор и говорот на омразата кон ЛГБТИ+ заедницата кои кулминираа на социјалните мрежи. Видливи беа закани, повици за лишување од живот, деморализирање, коментари од најпонижен вид и облик со исклучителна вознемирувачка содржина.

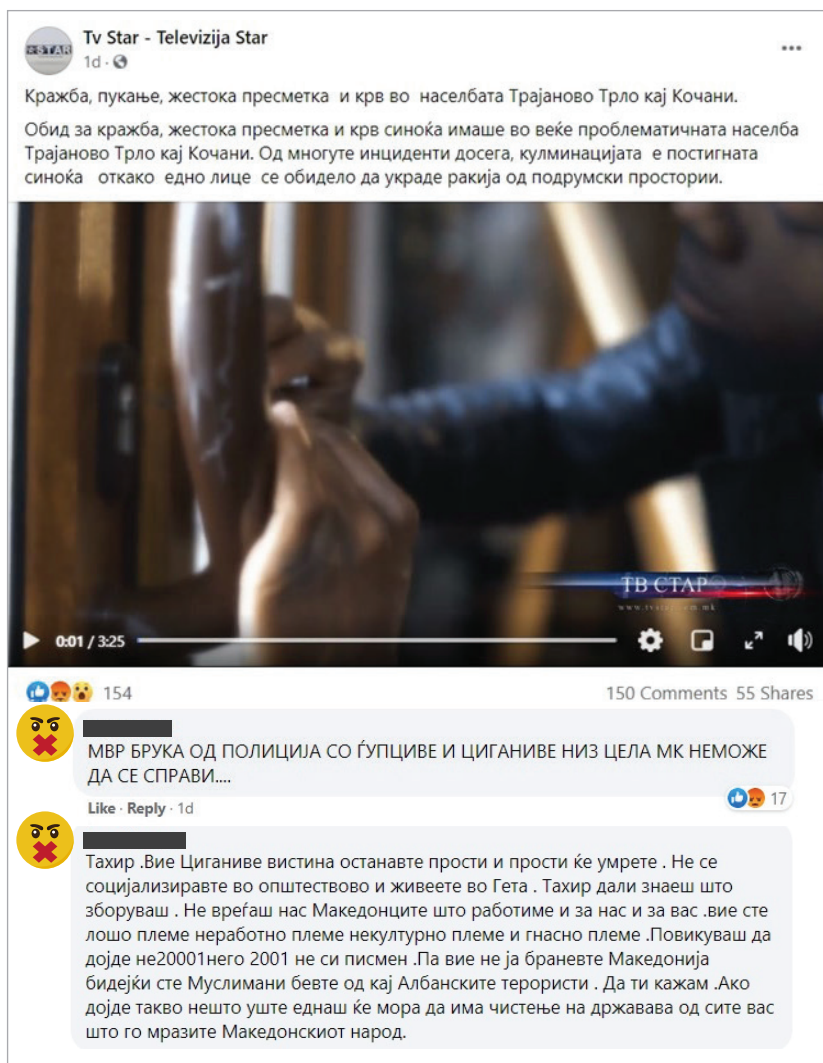
Говорот на омраза врз основа на етничка припадност, исто така, како и претходната 2020 година е значително присутен со вкупно 15 документирани случаи за 2021 година наспроти 23 од претходната година. Бројот на случаи на говор на омраза врз основа на политичка припадност за 2021 година изнесува 6 и е идентичен со претходната 2020 година.

Во прилог се дадени неколку прикази како примери на најчестите облици на говор на омраза во градот Штип.

Приказ 1

На фејсбук-профилот на штипската телевизија „TV-Star – Televizija Star“ на ден 12.4.2021 година излегла вест за извршено кривично дело во една населба во градот Кочани. На оваа вест се надоврзуваат коментари со негативна реторика кон Ромите. Тие содржат директен говор на омраза и повикуваат на насилство кон Ромите.

Приказ 2

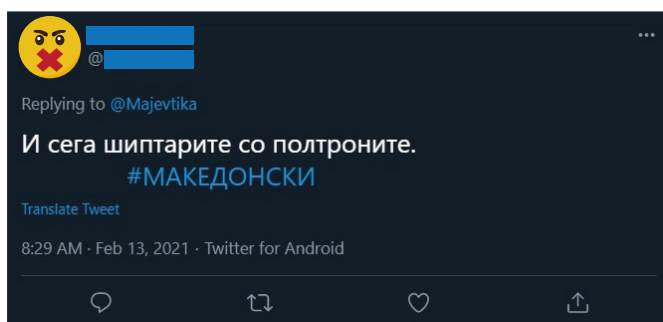
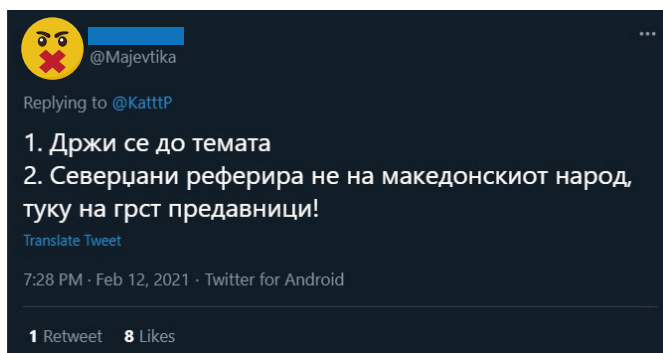
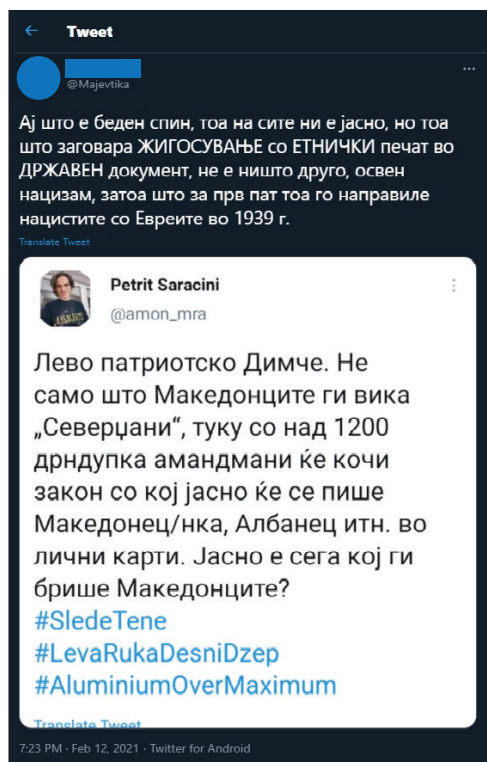
На 05.5.2021 година на фејсбук-профилот на „Дневна доза вести и македонски хумор“ била објавена вест за донесена одлука во Хрватска со која се дозволува истополовите партнери да можат да посвојуваат деца. Во продолжение на веста следи коментар кој претставува говор на омраза насочен кон припадниците на ЛГБТИ заедницата, со повикување на насилство.

ГОВОР НА ОМРАЗА

Приказ 3

На твитер-профилот „@Majevtika“ на ден 12.2.2021 година била споделена вест од новинарот Петрит Сарачини која претставува осуда на дејствувањето на пратеникот од „Левица“, Димитар Апасиев. Оваа вест поттикнала и иницирала говор на омраза врз основа на политичка и етничка припадност.

ЗАКЛУЧОЦИ

---

1. Најзастапен говор на омраза како на локално ниво во градовите: Тетово, Битола и Штип е говорот на омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет.
2. Поделеноста на општеството врз етничка основа се рефлектира и на локално ниво, па оттука во градовите: Тетово, Битола и Штип е евидентен говор на омраза врз основа на етничка припадност.
3. Предрасудите и стереотипите кон припадниците на ЛГБТИ заедницата се јасно изразени во сите трите града. Одржувањето на „Парадата на гордоста“ на 26 јуни во Скопје под слоганот „Вон сидовите“ дополнително предизвика засилен говор на омраза кон ЛГБТИ+ заедницата.
4. Користењето на социјалните мрежи и интернетот претставуваат главен простор за размена на информации, но даваат и огромна слобода на изразување. Во недостаток на прецизна регулација овој дигитален простор всушност е главно место во кое се шири говорот на омраза.
5. Непостоење на сеопфатен национален/локален механизам за следење на говорот на омраза во дигиталниот простор.
6. Недостаток на сеопфатна и јасна правна рамка за следење, регистрирање и пријавување на говорот на омраза во јавниот простор од страна на институциите.

ПРЕПОРАКИ

Во согласност со наодите и заклучоците кои произлегуваат од Извештајот, а со цел да се детектира и да се спречи засилениот интензитет на говорот на омраза и притоа да се промовира принципот на толеранција и недискриминација, се предлагаат следниве препораки:

1. Воспоставување на сеопфатен едукативен и превентивен механизам во основното и средното образование, опфатен во рамки на граѓанското образование со цел прифаќање на различностите и рано надминување на предрасудите.
2. Подигање на свеста за опасните последици од говорот на омраза преку спроведување на јавни кампањи од страна на надлежни институции и тела, како и поттикнување на јавни личности за брзи реакции против говорот на омраза.
3. Промовирање на употреба на механизми за саморегулација од страна на јавните и приватните тела.
4. Подобрување на дигиталната и медиумската писменост на ниво на општа јавност, со цел критички да се читаат и пренесуваат информациите во насока на етичко и безбедно комуницирање.
5. Дополнување на Кривичниот законик и додавање на сексуалната ориентација и родовиот идентитет како еден од основите за гонење на сторителите коишто шират говор на омраза преку компјутерски систем и предизвикуваат раздор и нетрпеливост.
6. Воспоставување сеопфатна и јасна правна рамка со цел ефективно и ефикасно санкционирање на говорот на омраза и делата од омраза.

ВТОР ДЕЛ

Интернет-малтретирање (cyber bullying)

Во рамките на проектот „Заедничка акција против говорот на омраза на локално ниво“ како посебна активност беше спроведено истражување на тема „интернет-малтретирање“. Истражувањето беше спроведено во период од 20.5.2021 година до 10.6.2021 година во средните училишта „Славчо Стојменски“ во Штип, „Седми март“ во Тетово и „Јосип Броз-Тито“ во Битола. Вклучени беа вкупно 317 испитаници на возраст од 15-18 години, по добиена претходна согласност од страна на Министерството за образование и наука и од страна на директорите на средните училишта. Истражувањето е спроведено од страна на агенцијата „Segments research“, Скопје преку анонимен онлајн прашалник. Онлајн прашалникот беше структуриран на начин да покаже одредени демографски податоци кај испитаниците, податоци поврзани со нивниот социјален статус и положба, сексуална ориентација и родов идентитет, изложеност и зачестеност на интернет - малтретирањето, најчестите облици на интернет - малтретирање, како и последиците по здравјето на учениците.

Дефинирање на интернет-малтретирањето

На интернационално ниво и на европско ниво нема единствена дефиниција за интернет-малтретирањето, но постојат напори за дефинирање на овој феномен од страна на интернационалните организации и европските институции. Од 2009 година, ОН ја истакна важноста на справувањето со сајбер-омразата, која исто така вклучуваше сајбер - малтретирање. Конкретно, во Препораките од 2009 година за промоција на интернетот и онлајн медиумските услуги соодветни за малолетници, интернет - малтретирањето беше дефинирано како продолжување на традиционалното малтретирање во сајбер - просторот.¹²

Во Република Северна Македонија недостасува дефиниција за интернет - малтретирањето, како и видливи напори од страна на државата за идентификување, превенција, спречување и заштита од овој феномен.

---

¹² PACE - Recommendation 1882 (2009) - The promotion of Internet and online media services appropriate for minors (coe.int)

НАОДИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО

Демографска анализа и број на испитаници

Истражувањето за застапеноста на интернет-малтретирањето кај средношколците во градовите: Штип, Тетово и Битола е спроведено на репрезентативен примерок од 317 испитаници од кои 196 женски и 121 машки испитаници, од сите четири години на школувањето. Од прва година средно образование биле испитани 85 ученици, од втора година 101 ученик, од трета година 87 ученици и од четврта година 44 ученици. Од вкупно 317 испитаници 196 биле Македонци, Албанци 100, 21 испитаници биле припадници на другите заедници кои живеат во РСМ. Од вкупниот број на испитаници 191 се изјасниле како православни христијани, 102 испитаници се изјасниле како муслимани, 13 испитаници се изјасниле како атеисти, и 5 испитаници не дале одговор на ова прашање.

Сексуална ориентација и родов идентитет

Во однос на прашањето за сексуална ориентација, 245 лица се изјасниле како хетеросексуалци, 4 како хомосексуалци, 9 како бисексуалци, 3 како асексуалци и 56 лица одбиле да дадат одговор на ова прашање. Во однос на прашањето за родовиот идентитет 256 лица се изјасниле како цитродови лица, 2 лица како трансродови лица, како небинарно лице се изјасниле 5, додека 34 испитаници одбиле да одговорат. Од 34-те лица кои одбиле да дадат одговор на ова прашање 76% или 26 лица живеат во Тетово и по вероисповед се муслимани-табу тема.¹³

Лица со попреченост

Од вкупно 317 испитаници 23 испитаници се изјасниле како лица со попреченост.

Користење на социјални мрежи

Од вкупно 317 испитаници 310 користат социјални мрежи, додека седум (7) испитаници не користат социјални мрежи.¹⁴ Овој податок е релевантен од аспект на веродостојност и важност на податоците добиени од испитаниците бидејќи самото истражување се однесува на интернет-малтретирањето, а воедно се оправдува релевантноста на добиените податоци.

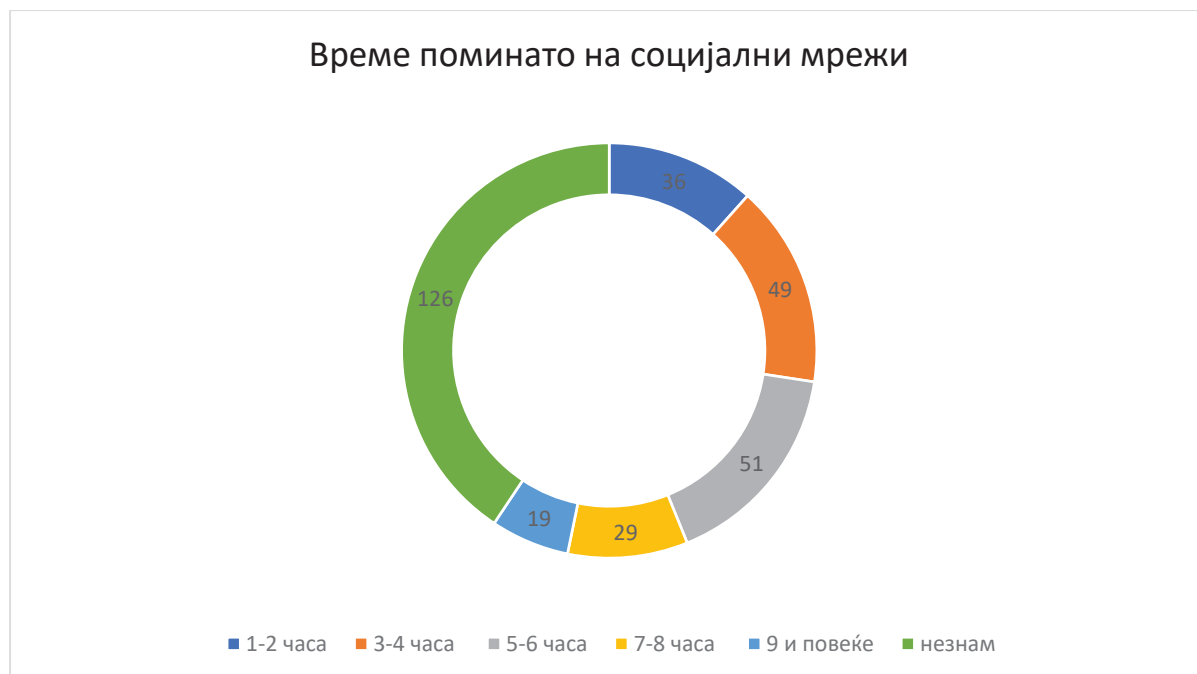
¹³ Табу тема - <http://drmj.eu/show/%D1%82%D0%B0%D0%B1%D1%83/%D1%81%D1%80>

¹⁴ Сите тие потекнуваат од повеќечлено семејство, во кој има само еден вработен член во семејството, сите се Албанци од Тетово, а по религиска припадност се муслимани.

Време поминато на социјални мрежи

По однос на времето поминато на социјалните мрежи, 310 испитаници се изјасниле на следниов начин:

(Слика 1)

Согласно податоците од анкетното испитување, сите испитаници во просек поминуваат околу **311,6 минути на социјални мрежи или повеќе од пет часа на ден.**

За компарација, на глобално ниво во **2021** година 55% од светската популација користи социјални мрежи. Просечниот човек поминува во просек 2 часа и 32 минути на социјалните мрежи. Тинејџерите поминуваат во просек 3 часа и 1 минута, а некои тинејџери поминуваат и по 9 часа на социјалните мрежи.¹⁵

На глобално ниво забележан е тренд на зголемување на времето поминато на социјалните мрежи од страна на просечниот човек. Имено, во **2012** година просечно време поминато на социјални мрежи било 90 минути односно час и половина, во **2016** година просечното време изнесува 128 минути на ден, односно 2 часа и 8 минути, а во **2019** времето поминато на социјални мрежи е зголемено на 145 минути на ден, односно 2 часа и 25 минути.¹⁶

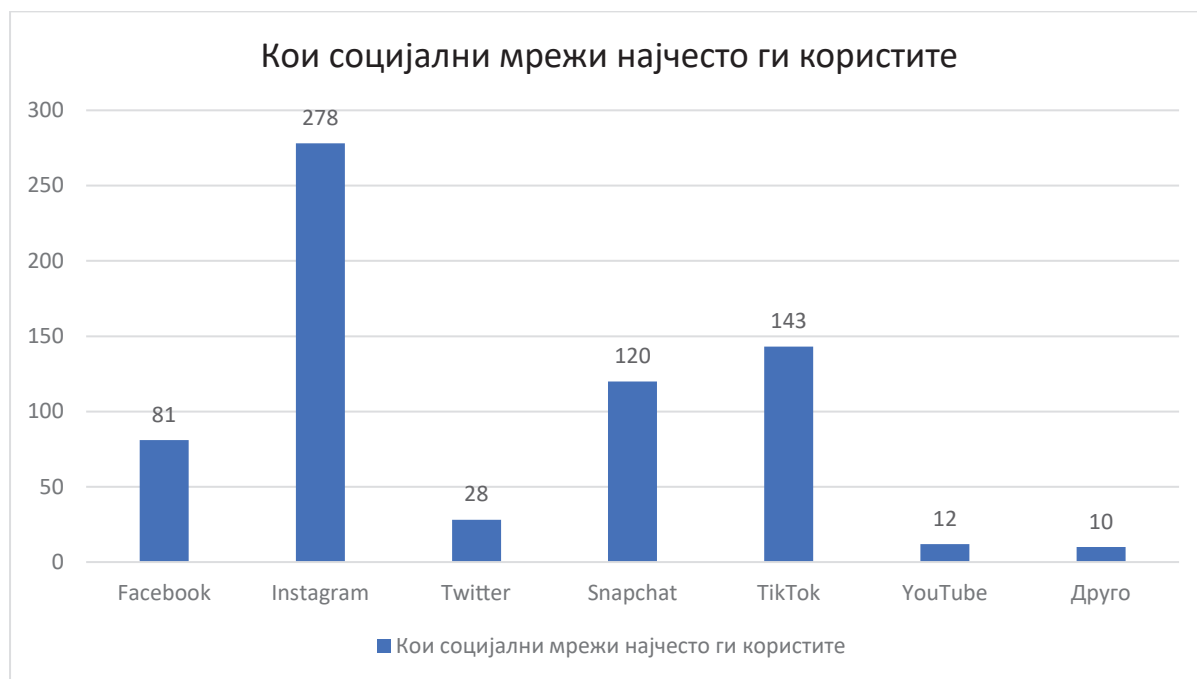
¹⁵ https://famemass.com/time-spent-on-social-media/#What_Is_The_Average_Time_Spent_On_Social_Media_In_2021

¹⁶ <https://www.statista.com/statistics/433871/daily-social-media-usage-worldwide/>

Најчесто користени социјални мрежи

На следниот графички приказ се претставени кои од социјалните мрежи средношколците ги користат најмногу.

(Слика 2)

Младите најчесто ја користат социјалната мрежа Инстаграм, додека користењето на Фејсбук од страна на младите има тренд на опаѓање. Младите корисници на Фејсбук се намалија за 13% во 2019 година, а се предвидуваше опаѓање од 45 % во следните 2 години.¹⁷

Застапеност на интернет-малтретирањето

По однос на прашањето дали биле мета на некаков вид на интернет-малтретирање од 317 испитаници, 247 истакнале дека биле цел на интернет-малтретирање, или 78% од лицата кои учествуваа во оваа анкета. Оваа бројка е алармантно висока, односно двојно поголема од светскиот просек од 34%.

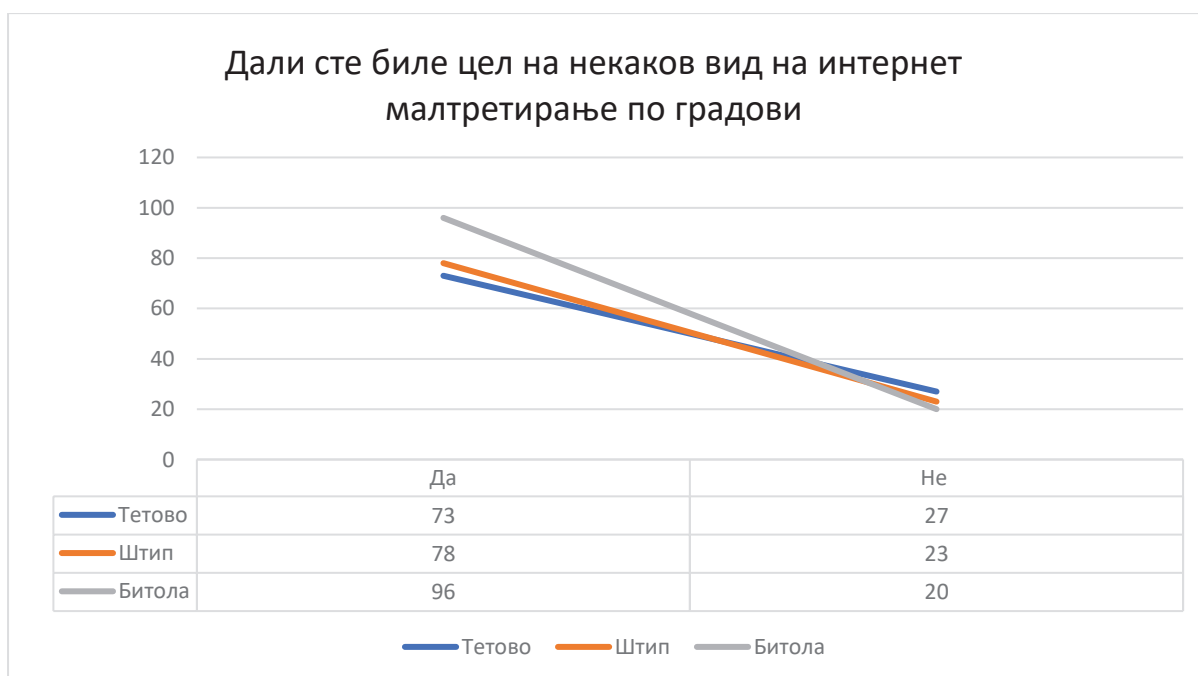
¹⁷ <https://www.theverge.com/22743744/facebook-teen-usage-decline-frances-haugen-leaks>

(Слика 3)

Интернет-малтретирањето е застапено во трите града и тоа во Тетово со 73% , во Штип со 77 % и во Битола со 83% од вкупниот број испитаници.

(Слика 4)

Омаловажување, навреди и засрамување на социјални мрежи

На прашањето „Дали сте биле цел на омаловажување навреди или засрамување на социјалните мрежи?“ од вкупно 317 испитаници, 40 испитаници одговориле потврдно, 246 одговориле негативно, а 31 испитаник одговориле дека не знаат.

(Слика 5)

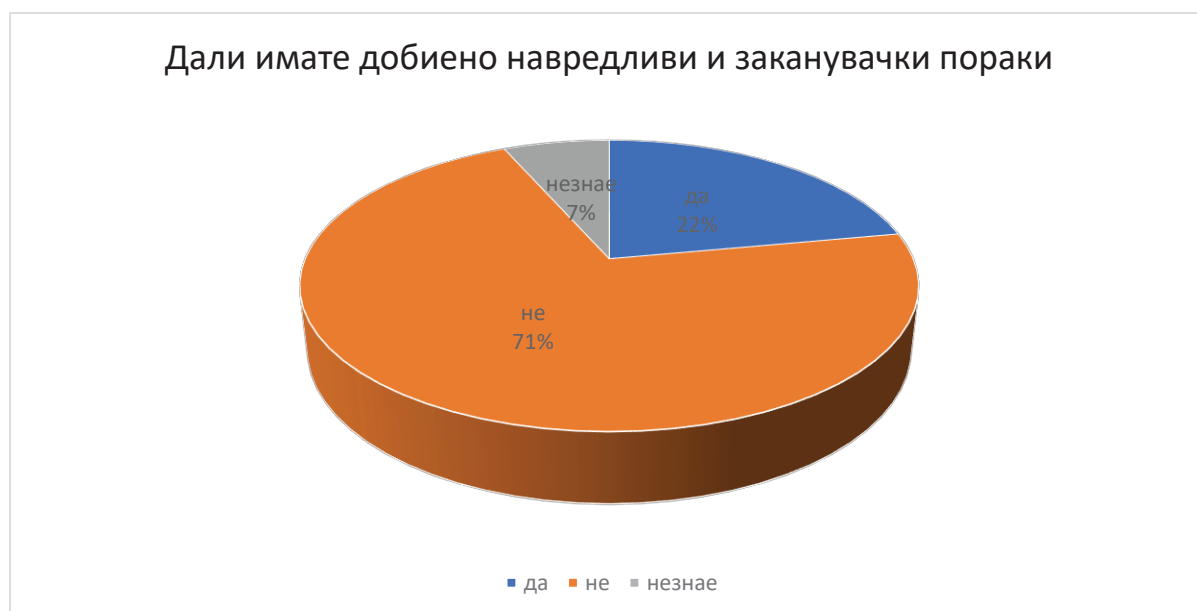
Од 40 лица кои потврдно одговориле дека биле цел на омаловажување, навреди и засрамување на социјалните мрежи, **25 се женски лица, а 15 машки**. Од вкупно 40 лица, 31 лице се изјасниле како хетеросексуални, едно лице се изјаснило како бисексуалец, а 8 одбиле да одговорат на прашањето за нивната сексуална ориентација.

Навредливи или заканувачки пораки

Во однос на прашањето дали испитаниците добивале навредливи и заканувачки пораки на СМС- порака или чет, 70 лица одговориле потврдно, 226 одговориле негативно и 21 лице не знаат.

(Слика 6)

Од 70 лица кои добивале вакви навредливи и заканувачки пораки, **46 се од женски пол, а 24 се машки**. Од вкупно 70 лица, 53 лице се изјасниле како хетеросексуални, едно лице се изјасни како бисексуалец, а 14 одбиле да одговорат на прашањето за нивната сексуална ориентација. Од вкупно 23 лица кои се изјасниле дека се лица со попреченост 7 добивале навредливи и заканувачки пораки.

Повици од непознати броеви

Во однос на прашањето дали испитаниците добивале повици од непознати броеви дури **227 или 72% одговориле потврдно**, додека 71 или 22% одговориле негативно, останатите 19 одговориле со-не знам. Од лицата кои се изјасниле како хомосексуалци и трансродови лица сите добивале повици од непознати броеви, додека кај хетеросексуалците 71% или 175 добивале повици од непознати броеви, кај бисексуалците 8 од 9 или 89% добивале повици од непознати броеви.

Уцени

На прашањето „Дали сте биле уценувани по пат на компјутерски систем 5% или 15 од вкупниот број на испитаниците дале позитивен одговор, од кои 6 лица се лица со попреченост.

Закани

На прашањето „Дали ви се заканувале по пат на компјутерски систем?“ - 26 лица и 8% од вкупниот број на испитаниците одговориле потврдно, од кои 4 или 100% од хомосексуалците се изјасниле потврдно, а 22% или 2 од бисексуалците. Четворица или 17% од лицата со попреченост потврдиле дека добивале закани по пат на компјутерски систем.

Кражба на личниот идентитет

На прашањето „Дали ви бил украден идентитетот на социјалните мрежи?“ - 41 или 13% одговориле потврдно. Кај лицата од женски пол 31 потврдиле дека им бил украден идентитетот наспроти 10 машки, од кои 28 лица со хетеросексуална определба, а 12 одбиле да договорат.

Споделување на снимен материјал

На прашањето „Дали ваша фотографија била споделувана на социјалните мрежи со цел да бидете понижени?“ - 35 испитаници или 11% одговориле потврдно, од кои **28 биле женски наспроти седум машки.**

На прашањето „Дали ваше видео се споделувало без ваша согласност со цел да бидете понижени?“ -12 лица или 4% одговориле потврдно од кои 6 машки и 6 женски. Од кои 50% или 2 од вкупниот број на хомосексуалци одговориле потврдно и 67% од асексуалците одговориле потврдно.

На прашањето „Дали ваша аудио снимка била споделувана без ваша согласност со цел да бидете понижени?“ - 5 лица или 2 % одговориле потврдно, од кои 2 машки и 3 женски. Од нив двајца биле хетеросексуалци, а 3 ученици се изјасниле како асексуалци.

Споделување на снимен материјал од интимен карактер

На прашањето „Дали без ваша согласност била споделувана фотографија со сексуална конотација?“ -11 ученици или 3% од испитаниците одговориле потврдно, од кои шест девојчиња и пет момчиња. Во однос на сексуалната ориентација 6 од нив се изјасниле како хетеросексуалци, 2 хомосексуалци и останатите одбиле да дадат одговор.

Последици од интернет-малтретирањето

Емоционални ефекти

Од 247 испитаници кои се изјасниле дека биле цел на интернет-малтретирање, 76 испитаници или 31% се чувствувале вознемирено, 13 испитаници или 5% се чувствувале засрамено, 16 испитаници или 6% се чувствувале немоќно, 12 испитаници

или 5% не сакале да се дружат со никого, 130 или 53% одговориле дека не ги почувствувале овие конкретни емоционални последици.

Ефекти по менталното здравје

Од 247 испитаници кои се изјасниле дека биле цел на интернет-малтретирање, 19 испитаници или 8% се чувствувале депресивно, 18 испитаници или 7% се чувствувале анксиозно, 17 испитаници или 7% се чувствувале тажно, 40 испитаници или 16% биле налутени, 32 или 13% им паднале самодовербата, еден испитаник сакал да се самоповреди, **11 или 4% размислувале за самоубиство**. 109 испитаници или 44 % одговориле дека не ги почувствувале овие конкретни последици по менталното здравје.

Ефекти врз физичкото здравје

Од 247 испитаници кои се изјасниле дека биле цел на интернет-малтретирање, 44 испитаници или 17% имале несоница, 13 испитаници или 5% не можеле да јадат, 20 испитаници или 8% имале болки во желудникот, 171 испитаници или 69 % одговориле дека не ги почувствувале овие конкретни последици по физичкото здравје.

Препознавање и идентификување со улогата на агресор или насилник

Од вкупниот број на 317 испитаници, 44 или 14% проценти себе се идентификуваат како агресори или насилници, додека 273 или 86% се изјаснуваат дека не биле агресори или агресор во интернет-просторот.

Помеѓу лицата кои вршат интернет-малтретирање и насилство имало 20 девојчиња и 24 момчиња.

Кај испитаниците кои се идентификуваат како агресори и насилници 30 се хетеросексуалци, 2 хомосексуалци, 2 асексуалци и 10 одбиваат да кажат/не знаат.

Кај испитаниците кои се изјасниле како лица со попреченост дури 11 од вкупно 23 или 48% се изјасниле како агресори односно насилници во интернет-просторот.

На прашањето „Дали познавате некој ваш соученик кој бил жртва на интернет-малтретирање? - 144 или 45% од вкупниот број на испитаници се изјасниле потврдно, додека 173 или 55% се изјасниле негативно.

ЗАКЛУЧОЦИ

---

1. Не постои дефиниција на поимот интернет-малтретирање на национално ниво.
2. Децата на возраст од 15 до 18 година користат просечно по 5 часа дневно на социјални мрежи.
3. Од вкупниот број на испитаници 78% се изјасниле дека биле жртва на интернет-малтретирање.
4. Застапени се повеќе форми на интернет-малтретирање, како испраќање навредливи пораки и омаловажување на социјални мрежи, СМС-пораки и чат, повици од непознати броеви, уцени, закани, кражба на идентитет, споделување на фотографии со сексуална конотација.
5. Иако не е детектирано родово таргетирање, се чини дека женските лица и лицата со различна сексуална ориентација и родов идентитет се поподложни на интернет-малтретирање.
6. Детектиран е забранета тема (табу-тема) помеѓу децата од муслиманска вероисповед во врска со родовото изразување и сексуалната ориентација.
7. Голем дел од децата кои биле сајбер-жртви почувствувале некакви негативни ефекти по емоционалното, физичкото или менталното здравје, а дури 11 лица се изјасниле дека размислуваат за самоубиство како последица од интернет-малтретирањето.
8. Повеќе од половина од лицата со попреченост се идентификуваат како агресори.

ПРЕПОРАКИ

---

1. Да се дефинира значењето на интернет-малтретирањето на национално ниво.
2. Да се спроведат обуки од надлежните образовни институции со цел намалување на времето поминато на социјални мрежи од страна на младите до 18 години.
3. Државата да воспостави механизам против родовите стереотипи и поттикнување родова еднаквост и преку разни училишни и вонучилишни активности помеѓу младите.
4. Во програмата на Сеопфатно сексуално образование да се посвети особено внимание на изучување на различните сексуални и родови идентитети поради лоцирање на забранета (табу) тема помеѓу испитаниците, особено кај децата кои потекнуваат од муслимански семејства.
5. Да се воспостави механизам за превенција на говорот на омраза, дискриминацијата и насилството во сите негови форми и облици, преку разни системски програми за подигање свест на родители, наставници и сите чинители во образовниот систем.
6. Да се воспостави програма за активно вклучување на лицата со попреченост во поголем број на активности и нивна инклузија и социјализација, како и сензибилизација на учениците за прифаќање на различностите.
7. Да се воспостават механизми за рано откривање на симптомите од негативните ефекти на нарушеното ментално и душевно здравје кои ги почувствувале сајбер-жртвите.
8. Воспоставување на аларм систем и СОС-линии за пријавување и итна психолошка поддршка кои ќе се базираат на доверба помеѓу ученикот и овластено лице од училиштето со цел зајакнување на сајбер-жртвите.
9. Обуки и работилници за дигиталните права и одговорности како и за последиците од интернет-малтретирањето кај младите, како за децата така и за родителите.

ТРЕТ ДЕЛ

Говор на омраза помеѓу навивачките групи

Присутноста на говорот на омраза на спортските натпревари е сериозен проблем кој иницира насилство и недолично однесување кое може да прерасне и во хулиганство.¹⁸ Проблемот со говорот на омраза на спортските натпревари е сеопшто присутен насекаде во светот. Советот на Европа во 1985 година ја усвојува Европската конвенција за насилство кај гледачите.¹⁹ Таа утврдува позитивна обврска на државите-членки за спречување и борење против насилството и недоличното однесување на гледачите на фудбалските натпревари. Воедно се бара преземање законски и уставни измени во кои ќе се обезбедат формулирање и спроведување на мерките за спречување и контрола на насилството и недоличното однесување на гледачите.

Во рамки на проектот „Заедничка акција против говорот на омраза“ беше предвидена соработка со навивачки групи од градовите: Битола, Штип и Тетово. За таа цел беше предвидено да се спроведат три фокус-групи со навивачките групи од овие градови.²⁰ Претходно беше утврдена методологијата по која ќе се спроведат фокус-групите.

Работата со овие навивачки групи беше замислена во насока да се пристапи отворено кон овие формални и неформални групи, да се проникне во суштината, односно изворот и мотивите на омраза за овие локални јадра на навивачи, и да се зајакне борбата против говорот на омраза во спортот. Од оваа работа со навивачките групи очекувано е да произлезат концепти за зајакнувањето на образовните, социјалните и културните мерки и стратегии за спречување на говорот на омраза на спортските натпревари, организирање на кампањи за публицитет во секоја земја учесничка, со учество на популарни играчи за поттикнување на атмосфера на толеранција.

Проектниот тим неколку месеци правеше подготовки и обиди да воспостави контакти со претставниците на целните навивачки групи. Беа водени телефонски разговори, правени обиди за директни средби, но од страна на контакт-лицата на навивачките групи „Чкембари“ од Битола и „Фаланга“ од Штип беше соопштено дека немаат доверба во никого и не сакаат да соработуваат со никого. Соработка беше остварена само со навивачката група „Војводи“ од Тетово.

---

¹⁸ Хулиганството генерално се однесува на деструктивно, агресивно и злосторничко однесување, а кое се поврзува со спортските навивачи

¹⁹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=120>

²⁰ Чкембари од Битола, Војводи од Тетово и Фаланга од Штип.

НАОДИ ОД СПРОВЕДЕНАТА ФОКУС-ГРУПА _____

1. Профил на фокус-групата

На фокус-групата учествуваа 7 учесници на различна возраст, сите од машки пол, највозрасниот на 47 годишна возраст, најмалиот на 23 годишна возраст, сите од навивачката група „Војводи“. По однос на етничката и националната припадност, сите учесници беа Македонци кои говорат македонски јазик.

2. Клучни наоди

Сите учесници чувствуваат длабока поврзаност со навивачката група, со силно чувство на единство и припадност кон таа заедница. Се чувствуваат силно и безбедно поради тоа што се дел од групата. Некои од нив немаат пропуштено натпревар на Фудбалскиот клуб „Тетекс“. Сите станале навивачи од млади години, инспирирани од постарите пријатели, браќа и соседи. Моментално поактивни се помладите членови, тие учат од постарите, и сакаат да бидат како нив. Отворени се за нови членови и за проширување на групата.

Имаат две навивачки песни кои им се омилен, а изворно се испеани од „Војводи“. Првата е: „Излези момче право на тераса и поздрави ја Гоцевата раса“, а втората е: „Наш клуб, наш град, нам ни припаѓа“.

Сметаат дека како навивачи се оцрнети и претставуваат сè што не е убаво, дури и се мета на прогон од страна на органите. Светлата страна ја гледаат во заедничкото дружење, собирањето донации, правење хуманитарни акции кога има потреба, но сепак сметаат дека нивните вредности не се видливи за јавноста.

Најдраг момент им е победата над „Шкендија“ во финалето на Купот 2015 година. Истакнуваат дека на натпреварите има навивачко ривалство, но тие често пати се омаловажувани на национална и верска основа со палење на знамиња, со пароли, со извикување на Карпалак²¹, Вејце²², „Македонско девојче ку*ва голема“ и слично, и имаат чувство дека ривалските навивачи, Балистите не ја почитуваат државата и ја навредуваат. Укажуваат на поделеност помеѓу Албанците и Македонците во Тетово.

Немаат доверба во полицијата, сметаат дека се дискриминирани и дека полицијата го штити албанското наспроти македонското население. Поради недовербата кон полицијата, не ги пријавуваат случаите, но и тие што се пријавени немаат завршница. Сметаат дека полицијата намерно поттикнува меѓуетнички тензии, и ги менува рутите на движење на навивачката група „Војводи“, со што ги носи во албанскиот дел и без да

²¹ Масакр кај Карпалак — најброен масакр врз војници во воениот конфликт 2001.

²² Масакр кај Вејце — најкрвав и најбрутален масакр во поновата историја на Македонија во 2001 година.

се води сметка за безбедноста. На натпреварите ФК „Тетекс“ - ФК „Шкендија“, „Војводите“ како помала група секогаш излегуваат последни од стадионот, а први се пуштаат на излез албанските навивачи. Сметаат дека тоа е дискриминација и дека никаде во светот не е пракса помалата група да излегува последна.

Посочуваат дека се случуваат и дела од омраза, како на пример каменување на домовите на македонското население од страна на Балистите. Велат дека тоа се случува пред очите на полицијата, но за жал за овие инциденти воопшто не се водат постапки, а за оние за кои има постапки, нема судска разрешница.

Револтирани се поради фактот што иако Тетово има три градски стадиони, ФК „Тетекс“ не игра во ниту еден. Трите стадиони се под владение на Општина Тетово и се дадени на албанските клубови и препишани се на локални моќници. Истакнуваат дека се чувствуваат повредено поради фактот што ФК „Тетекс“ не игра на Градскиот стадион, кој бил граден од нивните родители со самопридонес како работници во Текстилната фабрика „Тетекс“. Раскажуваат дека за овој проблем тие одлучиле да се мобилизираат и да покренат петиција.

Коментари:

- Јас сум од помладите, повеќе од 5-6 години сум навивач, ние учиме од поголемите и гледаме од нив. Они се какви што сакаме ние да бидеме и да се одржува името Војводи како што заслужува. Они го одржувале ние сакаме уште повеќе да го одржуваме и уште подобро.
- Тоа е од мал. Никој не може да те натера. Или си или не си. Има стара изрека, Војвода не се станува, Војвода се раѓа.
- Имаме пријатели, дружење, заедница. Но недостатоци има многу, оцрнет си, претставуваш сè што не е убаво, така те окарактеризираат фактички.
- Да и куќа направивме, нит се сликавме нит се промовиравме, правиме и крводарителска акција. А во план ни е да направиме и една хуманитарна организација и да работиме, тоа е планот.
- Имаше омаловажување и тоа тешки омаловажувања, Вејце, Карпалак, Балисти со пароли со застави со кореографии. Ние бурно реагираме, но сè зависи од полицијата. Провокациите се на национална и верска основа најчесто.
- Се палат знамиња, некое дете по пат ќе го истепаат. Ќе се пријави тоа, ама ќе се заташка. Тоа било нон-стоп, они биле заштитени мечки.

- На прославата на 30-годишнината, кога се враќав накај дома, на семафор ме застапаа и ме нападнаа. (покажува со раката накај носот).
- Па има дискриминација на секоја утакмица. Војводи биле на крајот на утакмицата, секогаш биле стопирани прво да излезат Балисти, па после Војводи. Секаде во свет прво се пушта помалата група. Ние ако сме биле 1000, а они 15000 не може прво нив да ги пуштат. И нè гаѓаат буквално со камења спремни, а нас можат за 15 минути да не расчистат. А ова е на секое дерби Шкендија-Тетекс. После они се излезени низ цел град, а ние чекаме час, час и половина. Се чека да се пријави дека си отишле дома.
- Не пријавив зашто докторот горе во болница беше водачот на Балисти. (се смее). Двајца од полицијата исто беа нивни. Сме пријавувале помали инциденти ама не можат да се откријат сторителите. Секогаш е во фиока.
- Од полицијата ние сме угнетената страна. На нас може да удрат. Зашто на другата страна не можат.
- Ние сме реално граѓани од втор ред, така се чувствуваме. А така е во Скопје. Не само како навивачи, туку и како Македонци. Секаде и во болница.
- Јас имам пријавено закани од страната на Балисти на Фејсбук. Тие закани беа месец дена. Се консултирав со инспектор што да правам. А тие ми пишуваа пораки, те гледам сега проаѓаш кај градинката, ќе ти дојде денот, ќе те убиеме... и така секој ден. И пријавив во кримтехника, со телефонот. Ги сликаа пораките и ми рекоа, може и јас сум ги испровоцирал, сум им вратил на пораките па сум ги избришал. А јас немав вратено на пораките. Двајцата беа Албанци полицајците и ми рекоа си ги испровоцирал. И ми рекоа ќе видиме што ќе направиме. Од тогаш не ми пишуваа, али ништо не добив одговор ни кој се, ни што се ни дали се фатени.
- Моментално ни Тетекс ни Љуботен немаат стадион, од три стадиони. Не знам како се загубија документите. Сега Тетекс игра како домаќин во Боговиње, во селата. Забрането им е да играат во Тетово. Мене детството ми е пораснато таму, а нашите родители го граделе. Тоа е жалосно, политиката многу навлезе.

ЗАКЛУЧОЦИ _____

1. Генерална затвореност на навивачките групи за соработка со сите надворешни групи институции и поединци вклучително и граѓанскиот сектор .
2. Постои поголема вклученост на помладите навивачи во навивачките активности.
3. Како резултат на општествената поделеност врз етничка основа, кај навивачите постои чувство на нетрпеливост, нетолеранција и раздор врз основ на етничка припадност и религиско уверување.
4. Постои недоверба, недоволна комуникација и соработка помеѓу навивачите и полицијата, оттаму кај навивачите се јавува негативна перцепција за работата на полицијата.
5. Кај навивачите постои колективен потенцијал и поголема желба за организирање на добротворни и хуманитарни акции.

ПРЕПОРАКИ

---

1. Зајакнување на образовните, социјалните, културните мерки и стратегии за спречување на говорот на омраза и делата од омраза помеѓу навивачките групи.
2. Холистички пристап на институционално ниво се со цел да се интегрираат плановите и стратегиите за борба против говорот на омраза и кривичните дела мотивирани од омразата на спортските настани.
3. Ефикасна и ефективна соработка помеѓу засегнатите страни (навивачи групи, спортски клубови, локална самоуправа, полиција и сл.) сè со цел да се намали говорот на омраза и нетолеранцијата, вклучувајќи известувања и евидентирање на инциденти.
4. Подигање на свеста преку спроведување на кампањи преку кои ќе се влијае на промената на менталитетот, укажување на општата јавност за опасностите од говорот на омраза, воспоставување на механизам за регистрирање и известување на случаите на говор на омраза на спортските натпревари.
5. Борба против неказнивоста на говорот на омраза на спортските натпревари преку континуирано пријавување на случаите.
6. Заедништвото и високиот степен на организирање на навивачите да се искористи како позитивен пример за спроведување на општествено одговорни акции.

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА СОСТОЈБАТА СО

ГОВОРОТ НА ОМРАЗА

НА ЛОКАЛНО НИВО ВО ГРАДОВИТЕ:
ТЕТОВО, БИТОЛА И ШТИП ЗА 2021 ГОДИНА

FOUNDATION
OPEN SOCIETY
MACEDONIA
ФОНДАЦИЈА
ОТВОРЕНО
ОПШТЕСТВО
МАКЕДОНИЈА